

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ ศึกษาความสำคัญขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ ตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตรวจสอบการไม่แปรเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ระหว่างประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองและชนบทของพื้นที่กลุ่มอีสานใต้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ท้องที่ในเขตเลือกตั้งทั้งเขตเมืองและชนบท จำนวนท้องที่ละ 55 คน ได้จำนวน 1,100 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม วิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลักคือ การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ ด้วยการศึกา วิเคราะห์ สังเคราะห์หลักการ ทฤษฎีและเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งคือ 1) ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การสัมภาษณ์ ผู้นำทางการเมืองที่ดำรงตำแหน่ง/เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1 ท่าน และผู้นำทางการเมืองที่ดำรงตำแหน่ง/เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 2 ท่าน และ 3) การสนทนากลุ่มระหว่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลจำนวน 5 ท่าน และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีภูมิลำเนานอกเขตเทศบาลจำนวน 5 ท่าน ทำให้สามารถนำผลการดำเนินการมาปรับปรุงร่างรูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้

ขั้นตอนที่สองคือการนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 3 ตอนคือ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะแบบเลือกตอบ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชน และความคิดเห็นต่อผลการเลือกตั้ง ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

2. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน ตรวจสอบความเข้าใจทางภาษาโดยการนำแบบสอบถามไปทำการสอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา 1 ท่าน การศึกษาระดับมัธยมศึกษา 1 ท่าน และการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบค่าความเที่ยงแบบค่าความคงที่ภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช

3. การนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยใช้เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ LISREL for Window 8.80 โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดระดับนัยสำคัญในการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ .05 สำหรับทุกสมมติฐานการวิจัยที่ทำการทดสอบ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ พบว่าคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองนั้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ (Vision) การอุปถัมภ์ (Patronage) สมรรถนะ (Competence) ความไว้วางใจ (Trust) และจริยธรรม (Ethics)

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวได้แก่

1) การตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การมองกว้าง คิดไกล รอบรู้ 3) การมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และ 4) การมีเป้าหมายอย่างชัดเจน

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านการอุปถัมภ์ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวได้แก่

1) การร้องขอจากบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ/เคยให้ความช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาของผู้รับอุปถัมภ์ ให้ลงคะแนน 2) การสัญญาว่าจะให้สิ่งต่าง ๆ ตอบแทน และ 3) การมีบุญคุณ การให้ความช่วยเหลือในอดีต

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านสมรรถนะ นั้นประกอบได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวได้แก่
 1) ความสามารถในการเข้าใจและแก้ไขปัญหา 2) การแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ความสนใจและรับเป็นธุระในการแก้ไขปัญหา 4) การเชื่อมโยงผลประโยชน์จากภาครัฐและภาคเอกชนสู่ชุมชน และ 5) ความสามารถในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านความไว้วางใจ นั้นประกอบได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวได้แก่ 1) การมีชื่อเสียง การคุ้นเคย หรือการมีความสัมพันธ์ส่วนตัว 2) การมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำ และ 3) สถิติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์

องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านจริยธรรม นั้นประกอบได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวได้แก่
 1) การเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ความรับผิดชอบ และ 3) ความซื่อสัตย์

2. ความสำคัญขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ พบว่า องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านวิสัยทัศน์มีความสัมพันธ์สูงสุดกับการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ คุณลักษณะด้านต่างๆ ที่รองลงมาได้แก่ จริยธรรม ความไว้วางใจ สมรรถนะ และการอุปถัมภ์ ตามลำดับ

ตัวแปรสังเกตได้ในองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน รองลงมาคือ การมีเป้าหมายอย่างชัดเจน การมองกว้าง คิดไกล รอบรู้ และการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามลำดับ

ตัวแปรสังเกตได้ในองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านจริยธรรมที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี รองลงมาคือ ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ตามลำดับ

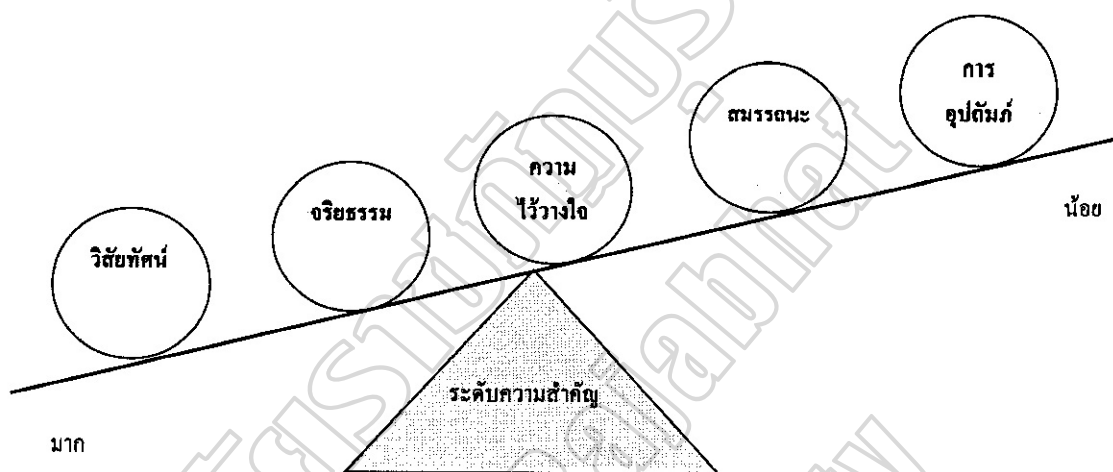
ตัวแปรสังเกตได้ในองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านความไว้วางใจที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ สถิติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์ รองลงมาคือ การมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำ และการมีชื่อเสียง การคุ้นเคย หรือการมีความสัมพันธ์ส่วนตัว ตามลำดับ

ตัวแปรสังเกตได้ในองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านสมรรถนะที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ ความสนใจและรับเป็นธุระในการแก้ไขปัญหา รองลงมาคือ การแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ความสามารถในการเข้าใจและแก้ไขปัญหา ความสามารถในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น และการเชื่อมโยงผลประโยชน์จากภาครัฐและภาคเอกชนสู่ชุมชน ตามลำดับ

ตัวแปรสังเกตได้ในองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำด้านการอุปถัมภ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การมีบุญคุณ การให้ความช่วยเหลือในอดีต รองลงมาคือ การสัญญาว่าจะให้สิ่งต่าง ๆ

ตอบแทน และการร้องขอจากบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ/เคยให้ความช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาของ ผู้รับอุปถัมภ์ให้ลงคะแนน ตามลำดับ

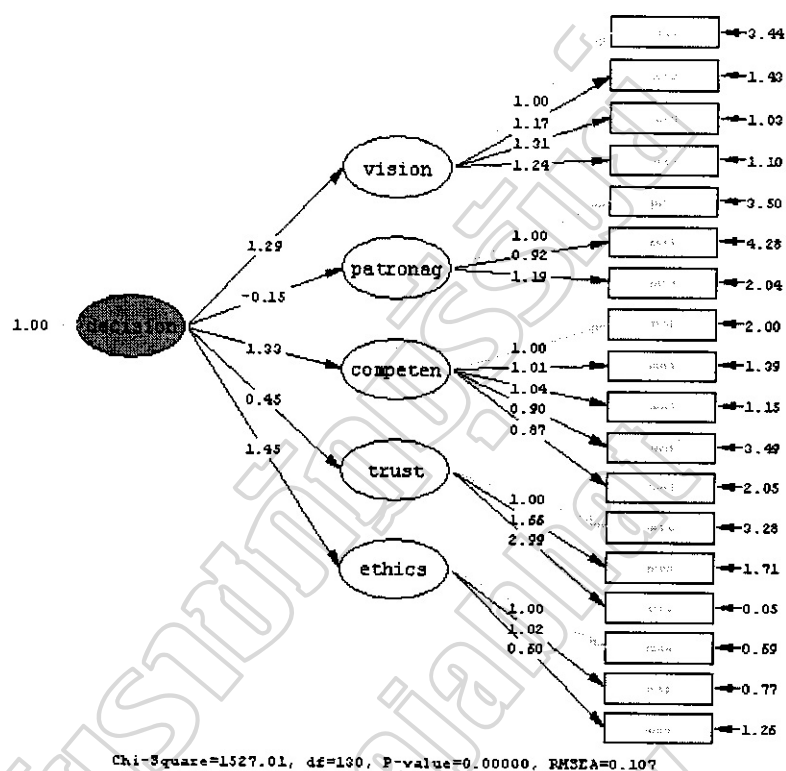
ความสำคัญขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือก ของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 5.1

ภาพประกอบ 5.1 ความสำคัญขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้

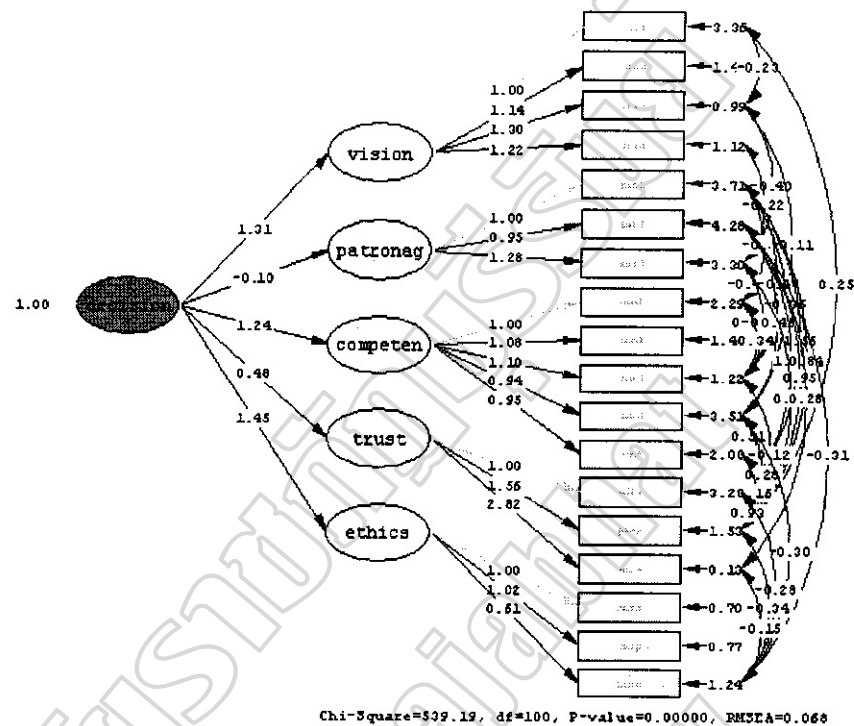
3. การตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.1 ผลตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า $\chi^2 = 1527.01$ $df = 130$ ค่า $P = 0.000$ ค่า $RMSEA = 0.107$ ค่า $GFI = 0.85$ $NFI = 0.95$ และ $CN = 120.01$ รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 5.2

ภาพประกอบ 5.2 การตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.2 ผลการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้มีการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ใหม่โดยการปรับโดยอิงความสัมพันธ์ระหว่างความคลาดเคลื่อน (Error) ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 18 ตัว ในการปรับนี้ได้พิจารณาความเป็นไปได้และความเหมาะสมตามหลักทฤษฎี ผลการปรับพบค่า $\chi^2 = 539.19$ $df = 100$ ค่า $P = 0.000$ $RMSEA = 0.068$ ค่า $GFI = 0.94$ ค่า $NFI = 0.98$ และ $CN = 214.94$ แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับที่ยอมรับได้สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบ 5.3

ภาพประกอบ 5.3 ผลการปรับรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. การตรวจสอบการไม่แปรเปลี่ยนรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ระหว่างประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่า การวิเคราะห์รูปแบบขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในเขตอีสานใต้ที่อยู่ในเขตเมืองและเขตชนบท โดยภาพรวมจากดัชนีวัดความสอดคล้อง $RMSEA = .058$ แสดงว่า การตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและชนบทสามารถอธิบายได้ด้วย 5 องค์ประกอบเดียวกันคือ วิสัยทัศน์ จริยธรรม ความไว้วางใจ สมรรถนะ การอุปถัมภ์ และเมื่อมีการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของน้ำหนักองค์ประกอบของโมเดลการวัดขององค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท พบว่าไม่มีนัยสำคัญ หมายความว่า โมเดลการวัดของประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบทมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของ

เมทริกซ์ของความความคลาดเคลื่อนเพิ่มขึ้นด้วย ปรากฏว่าการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าโมเดลการวัดรูปแบบไม่เป็นไม่แปรเปลี่ยนแบบสมบูรณ์

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า

1. ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนั้นควรประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 5 ประการ เรียงตามน้ำหนักความสำคัญได้ดังนี้

1.1 **คุณลักษณะด้านวิสัยทัศน์** เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองในการมองภาพอนาคตที่สะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมาย ความหวัง อันเกิดจากความเข้าใจในสภาพปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต วิสัยทัศน์จึงเป็นเรื่องของการสร้างโอกาสในระยะยาว และมีอิทธิพลต่อประชาชนในการสร้างแรงบันดาลใจมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ที่วางไว้ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่ในทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ (Charismatic Leadership Theory) ของโคเวีย (Covey) ที่เห็นว่าการมีวิสัยทัศน์เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ เป็นการจินตนาการถึงภาพอนาคตด้วยความปรารถนาที่จะไปให้ถึงและเป็นแรงผลักดันให้เกิดการกระทำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ (นภดล เวชสวัสดิ์และคณะ จันทรเจ้าฉาย. 2548 : 5)

โลกในปัจจุบันมีกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ไม่มีความแน่นอนและหาเสถียรภาพได้ยาก วิสัยทัศน์ของผู้นำจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกลึกถึงการมีเสถียรภาพอย่างมีทิศทาง รับรู้ได้ถึงเป้าหมายที่จะบรรลุ เช่นเดียวกับทฤษฎีผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่เห็นว่าผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามโดยการเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังและพัฒนาความสามารถของผู้ตาม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลเหนือผู้ตาม และจากทัศนะของแมรินเนอร์ (Marriner. 1993 : 114-120) แล้วเห็นว่าการบรรลุถึงคุณลักษณะดังกล่าวได้นั้น ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ผู้นำเป็นผู้ที่ไว้ใจได้ว่าจะทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีศีลธรรมและมีจริยธรรมสูง ผู้นำจะหลีกเลี่ยงที่จะใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน แต่จะประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ผู้นำจะแสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความมีสมรรถภาพ ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ ความเชื่อและค่านิยมของเขา

ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการนำพาประเทศสู่ทิศทางใด วิสัยทัศน์จึงเปรียบเหมือนกระจกสะท้อนแนวคิดและภาพในอนาคตของประเทศ ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าวิสัยทัศน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองนั้นควรประกอบด้วยคุณลักษณะสี่ประการ คือ การมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน การมีเป้าหมายอย่างชัดเจน

การมองกว้าง คิดไกล รอบรู้ และการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1.1 การมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถที่จะเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบันและอนาคตออกมาเป็นนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน แผนงาน หรือโครงการ ที่ส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และเป็นการสร้างความโดดเด่นในตัวของผู้ผู้นำทางการเมืองให้มีความพิเศษและเป็นบุคลิกที่โดดเด่นตามแนวคิดผู้นำแบบใหม่ในทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ ดังเช่น บารัค โอบามา (Barak Obama) ที่มีแนวความคิดริเริ่มใหม่ๆ มองปัญหาหรืออุปสรรคเป็นเรื่องที่เข้าใจ

คุณลักษณะการมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนนั้นเป็นสิ่งที่ยั่งยืนและส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง จะเห็นได้จากนโยบาย “การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า” ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในช่วงที่เข้ามาบริหารประเทศ โดยการส่งสัญญาณทางการทูตเพื่อทำให้ประเทศในอินโดจีนที่มีอุดมการณ์และระบอบการปกครองที่ต่างกัน สามารถหันมาร่วมมือกันในการค้า การลงทุน ที่ไม่มีความขัดแย้งกันได้ หลังจากนั้นประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนรวมทั้งจีน ญี่ปุ่น อเมริกา ต่างนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ปฏิบัติในเวลาต่อมา ผลที่ประชาชนได้รับจากนโยบายดังกล่าวประการแรกคือสันติภาพ การหยุดสู้รบกันของมนุษยชาติเป็นการยุติความเสียหายในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ประการที่สองคือการพัฒนาในภาคอีสาน โดยการผลักดันให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชียแปซิฟิก (APEC) รวมถึงการบรรลุข้อตกลงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งแรกในปี พ.ศ. 2532 การเจรจากับประเทศญี่ปุ่นเพื่อขอสนับสนุนการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่สองเพื่อเป็นการส่งออกสินค้าไปอินโดจีน และเป็นทางออกทะเลที่ค้ำประกันให้กับภาคอีสานของไทยอีกด้วย

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา ได้รับเลือกตั้งต่อเนื่องกัน 5 สมัย และได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 17 ของประเทศไทย นับว่าเป็นผู้นำทางการเมืองของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ที่มีคุณลักษณะโดดเด่นในการริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

1.1.2 การมีเป้าหมายอย่างชัดเจน เป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้ผู้นำทางการเมืองด้านวิสัยทัศน์ที่สามารถสื่อสารกับประชาชนให้เห็นถึงสิ่งซึ่งวัดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจหรือนโยบายที่ได้สัญญาไว้กับประชาชนออกมาได้อย่างชัดเจน มีลักษณะเฉพาะไม่เลื่อนลอยหรือกว้างจนเกินไป สามารถวัดตรวจสอบคุณภาพหรือปริมาณได้ มีกรอบระยะเวลากำหนด และมีความสามารถที่จะเป็นไปได้จริง ทำให้ประชาชนรับรู้ต่อประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในดำเนินงานตามนโยบาย

และการมีคุณลักษณะดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำตามทัศนะของเฮาส์ (House) ซึ่งเป็นแนวคิดผู้นำแบบใหม่ในทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษ (ชวัช บุญยมติ. 2550 : 91)

การมีเป้าหมายอย่างชัดเจนนั้นมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการที่จะได้รับการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น ดังนั้นการมีเป้าหมายอย่างชัดเจนของผู้นาจึงอยู่บนพื้นฐานที่จะต้องสัมพันธ์กับความต้องการของประชาชนจึงจะประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของล็อก (Locke) ที่ว่าเป้าหมายมี 2 หน้าที่หลักคือเป็นส่วนสำคัญของแรงจูงใจและการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ กล่าวคือเป้าหมายจะให้แนวทางสำหรับการตัดสินใจว่าจะใช้ความพยายามมากเพียงใดในงานนั้นและเป็นกำหนดพฤติกรรมที่แสดงออก (ยูทชนา อารักษ์พุทธนันท์. 2548 : 10-11)

กรณีศึกษาที่แสดงถึงการยอมรับของประชาชนในคุณลักษณะดังกล่าวของผู้นำทางการเมือง คือ การที่พรรคไทยรักไทยภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นพรรคการเมืองแรกที่ได้รับการเลือกตั้งครั้งแรกหนึ่งของจำนวนสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2548 โดยได้รับการเลือกตั้งถึง 376 ที่นั่ง จากจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎร 500 ที่นั่ง ทำให้เป็นพรรคการเมืองแรกที่สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้สำเร็จ ในทัศนะของ นันทนา นันทวโรภาส (2549 : 1-10) เห็นว่าการนำเสนอนโยบายที่ถูกแปรออกมาเป็นเป้าหมายที่มีลักษณะที่แตกต่างไปจากการพรรคการเมืองอื่นเป็นสาเหตุหนึ่งของความสำเร็จของพรรคไทยรักไทย โดยจะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) เป็นการแก้ไขปัญหาย่างตรงชัดเจน ตรงประเด็น 2) ประชาชนเข้าใจง่าย และ 3) สิ่งที่น่าไปใช้ง่ายและเห็นผลจริง

ข้อนำสังเกตจากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในกลุ่มอีสานได้เห็นว่าการมีเป้าหมายอย่างชัดเจนมีความสัมพันธ์เชิงบวกค่อนข้างสูงต่อการมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เนื่องจากการมีเป้าหมายอย่างชัดเจนทำให้สามารถรับรู้ได้ถึงตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายนั้น ๆ การที่มีเป้าหมายที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และมีความเป็นไปได้ ก็จะทำให้ประชาชนสามารถสร้างภาพความสำเร็จแห่งนโยบายนั้น รวมทั้งให้ความสนใจและสนับสนุนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ ดังเป้าหมายการดำเนินนโยบายของพรรคไทยรักไทยที่กะทัดรัด ชัดเจน จดจำง่าย เช่น กองทุนหมู่บ้าน 5 ล้านบาท 30 บาทรักษาทุกโรค เน้นการลดแบบถึงเนื้อถึงตัวคือการเข้าถึงทุกครัวเรือน

1.1.3 การมองกว้าง คิดไกล รอบรู้ เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่เป็นจุดเริ่มของความสำเร็จในการกำหนดวิสัยทัศน์ เนื่องจากการมองกว้าง คิดไกล รอบรู้ เป็นการมองภาพอนาคตจากมุมสูง (Bird-eye View) ก่อให้เกิดความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ครอบคลุมปัญหาหรือความต้องการของประชาชนได้ ส่งผลทำให้เกิดการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินนโยบายที่ชัดเจนและสามารถบรรลุได้ในที่สุด

ผู้นำทางการเมืองนั้นควรมีวิสัยทัศน์ที่มีลักษณะ “ลึก กว้าง ไกล สูง” กล่าวคือเป็นการสร้างภาพอนาคตจากมุมมองของการวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแล้วอย่างรอบคอบ และมีการหวังผลประโยชน์ในระยะยาว อีกทั้งเป็นสิ่งที่เกิดคนที่มีสถานภาพสูงกว่าคนปกติ อาจจะ โดยชาติวุฒิ วิทยุฒิ คุณวุฒิ ประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์หรือสิ่งอื่นใด (สนธยา ทองดี. 2546 : 19)

มหาเธร์ โมฮัมหมัด (Mahathir Mohamad) อดีตผู้นำของประเทศมาเลเซียเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทางการเมืองที่มีมุมมองกว้าง คิดไกล และรอบรู้ ซึ่งมีส่วนได้เปลี่ยนแปลงประเทศมาเลเซียที่ยากจนกลายเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาสูง ความสำเร็จของมหาเธร์ที่สำคัญประการหนึ่งที่สะท้อนถึงการมีมุมมองที่กว้างไกล รอบรู้ คือ การสร้างความเชื่อมั่นกับชาวมาเลเซียทุกคน ด้วยการกระตุ้นความรู้สึกราชาชาตินิยมทำให้ทุกคนรู้สึกภูมิใจในชาติของตนเอง ไม่จำเป็นต้องเลียนแบบตะวันตก ภาพลักษณ์ของชาวมาเลเซียจึงเปลี่ยนเป็นแบบตะวันออกมากขึ้น (รายการบันทึกโลก. 2547 : 1) อีกทั้งการนำพาประเทศมาเลเซียไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมควบคู่ไปกับการนำเสนอภาพวัฒนธรรมประเพณีแบบตะวันออกไปพร้อมกัน เปิดประเทศให้เป็นแหล่งทุนแหล่งใหม่ของนักลงทุนต่างชาติก่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้และเทคโนโลยี นำพาประเทศไปสู่เวทีโลกด้วยการเปลี่ยนจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยไม่ได้เปลี่ยนทางด้านวัตถุอย่างเดียวแต่รวมไปถึงจิตใจของชาวมาเลย์ซียที่ถูกกระตุ้นให้พัฒนาตนเองทุก ๆ ด้านเพื่อสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ ด้วยมุมมองที่กว้างไกลในการบริหารประเทศของ คร.มหาเธร์ ก่อให้เกิดการวางรากฐานการพัฒนาอนาคตของประเทศเอาไว้ในรูปแบบของแผนพัฒนาที่มีชื่อว่า “VISION 2020” ส่งผลทำให้ประเทศมาเลเซียมีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะต้องเจออุปสรรคทางเศรษฐกิจจากภายนอกก็ตาม

1.1.4 การตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้ผู้นำทางการเมืองด้านวิสัยทัศน์ที่จะผสมผสานภาพแห่งอนาคต ภารกิจ เป้าหมายให้สามารถตอบสนองและเชื่อมโยงต่อความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างครบถ้วนและชัดเจน เพื่อที่จะให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุน เชื่อถือ และเต็มใจปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situation Approach) ในทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเส้นทางสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory) ที่เห็นว่า ประสิทธิภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับความสามารถในการจูงใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ตามเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ (วัชบุณยณัน. 2550 : 76; วัชรุนี ศรีทอง. 2552 : 123; Daft. 1999 : 102)

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงของผู้นำทางการเมืองคือประชาชน แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ผู้นำทางการเมืองยังครอบคลุมถึงกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง กลุ่มทุน (จุมพล หนิมพานิช. 2552 : 185-300; หุสดี จันทร์เอี่ยม. 2552 : 74) มีนักวิจัยหลายท่าน

ได้ชี้ให้เห็นถึงการมีบทบาททางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง กลุ่มทุนที่มีผลต่อการเมืองของประเทศไทย อาทิเช่น นิรุจน์ จำนุรักษ์ (2543 : 98-100) วินัย ทองเหลิม (2547 : 131) ไพฑูริย์ จันทร์สุก (2552 : 80-113) ฤกษ์ชัย พูลสวัสดิ์ (2552 : 114-157) สอดคล้องกับแนวคิดของ นันทนา นันทวโรภาส (2549 : 1-10) เห็นว่าพรรคไทยรักไทยมีการใช้ศาสตร์ทางการเมืองอย่างเป็นระบบ หนึ่งในนั้นคือการจำแนกกลุ่มเป้าหมายโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เลือกตั้ง (Access Voter Needs) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มฐานเสียงบน ได้แก่ กลุ่มการเมือง กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มสื่อมวลชน และกลุ่มฐานเสียงล่าง ได้แก่ เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน กลุ่มอาชีพอิสระ กลุ่มผู้รับเงินเดือนประจำ เพื่อนำเสนอนโยบายรวมถึงการแปลงตัวชี้วัดความสำเร็จของนโยบายนั้นออกมาในรูปของเป้าหมายการดำเนินงานให้ตรงกับความ ต้องการของผู้เลือกตั้งแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน อาทิเช่น การจัดสรรตัว 2 ล้านตัวสู่เกษตรกรทั่วประเทศ การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน การทำสงครามยาเสพติด การติดตั้งคอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตทุกโรงเรียนทั่วประเทศ การลดภาษีให้ลูกกตัญญูที่เลี้ยงดูพ่อแม่ การจัดงบประมาณ 1 ล้านล้านบาทเพื่อสร้างระบบรถไฟฟ้าเชื่อมกรุงเทพฯและปริมณฑลระยะทาง 291 กิโลเมตร

1.2 คุณลักษณะด้านจริยธรรม เป็นคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความถูกต้องและดีงามตามหลักศีลธรรม และกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งเป็นไปทิศทางเดียวกับแนวคิดธรรมาภิบาลประชาธิปไตยของท่านพุทธทาสภิกขุ ที่เห็นว่าจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งของพุทธธรรมเป็นพื้นฐานที่จำเป็น ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคม การเมือง (วัฒนชัย พรรณศรี, 2550 : 85-93) ตลอดจนในปัจจุบันสังคมไทยได้ให้ความสำคัญกับจริยธรรมของนักการเมืองมากขึ้น จึงก่อให้เกิดมาตรการควบคุมการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยวิธีการแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550, 101-105) สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรภัทร เสรีรังสรรค์ (2548 : บทคัดย่อ) ที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากที่ผู้นำทางการเมืองขาดจริยธรรม 3 ด้านคือ 1) ด้านการเมืองการปกครอง อาทิเช่น การทำให้ระบบการเมืองขาดความชอบธรรมไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน ระบบการเมืองขาดเสถียรภาพอาจนำไปสู่การปฏิวัติ รัฐประหาร หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง 2) ด้านเศรษฐกิจ อาทิเช่น การขาดความเชื่อมั่นจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ เศรษฐกิจตกต่ำ การสูญเสียทรัพยากรการผลิตโดยไม่จำเป็น การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม 3) ด้านสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชน อาทิเช่น ภาวะการว่างงาน มาตรฐานการครองชีพต่ำ การเกิดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมมากขึ้น

ผู้นำทางการเมืองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิด และวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน ดังนั้น หากสังคมใดมีผู้นำที่ดี ทำแต่สิ่งที่ดี และเป็นประโยชน์แก่สาธารณชน สังคมนั้นก็จะประสบ

แต่ความเจริญรุ่งเรือง มีเสถียรภาพและประชาชนก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เหนือเช่นเดียวกันกับประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ที่ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นของคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองด้านจริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะย่อย 3 ประการคือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.2.1 การเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองแก่การเคารพ ขยก่อง ให้เกียรติจากบุคคลทั่วไปในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่ ตามทฤษฎีผู้นำที่มีลักษณะพิเศษในทัศนะของเฮาส์ (รวัช บุญยมนต์. 2550 : 91) ที่เห็นว่าผู้นำที่มีลักษณะพิเศษควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม เพื่อสร้างความประทับใจในตัวของผู้นำ เช่นเดียวกับแนวคิดของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2543 : 14) ที่เห็นผู้นำทางการเมืองที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีอุดมการณ์ในการทำงาน เพื่อประเทศชาติและรับใช้ประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละและยุติธรรม

ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าการเป็นแบบอย่างที่ดีมิได้เกิดจากลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้นแต่ประกอบกันเป็นชุด โดยคุณลักษณะการเป็นแบบอย่างที่ดีนั้นครอบคลุม 3 มิติคือ หนึ่งการประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม จรรยาบรรณ และประเพณีอันดีงามของสังคมไทย สองการยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นมาปรับปรุงการทำงาน และสามการสนใจความคิดเห็นของประชาชน ไม่ยึดเอาความเห็นของตนเองเป็นใหญ่

1.2.2 ความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านจริยธรรมที่แสดงออกถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจ และยอมรับผลของการกระทำนั้น ไม่ว่าจะ เป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง ในการรักษาชีวิต ร่างกาย สุขภาพ ทรัพย์สินและเกียรติยศชื่อเสียงของตนเองด้วยวิธีที่ชอบธรรม หรือความรับผิดชอบต่อสังคม ในการเคารพกฎ ระเบียบในสังคม ไม่กระทำการที่สร้างความเสื่อมเสียให้แก่สังคม ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยในสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (2543 : 14) ที่เห็นผู้นำทางการเมืองที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองควรสร้างความเชื่อถือ ศรัทธา ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีจิตสำนึกในหน้าที่ มีอุดมการณ์ในการทำงาน เพื่อประเทศชาติและรับใช้ประชาชนอย่างเต็มความสามารถ ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละและยุติธรรม

ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมมิได้เกิดจากลักษณะใดลักษณะหนึ่งเท่านั้นแต่ประกอบกันเป็นชุด โดยคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อสังคมนั้นครอบคลุม 3 มิติคือ หนึ่งความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ความพากเพียร เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามภารกิจ สองการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเมื่อเกิดความผิดพลาดในการทำงาน และสามการมีประวัติการ

ทำงาน ประวัติครอบครัวที่ดี ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญสำหรับผู้นำทางการเมือง

1.2.3 ความซื่อสัตย์ เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองด้านจริยธรรมที่แสดงถึงความประพฤติตรงไปตรงมา ด้วยความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจหน้าที่ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Approach) ในการศึกษาภาวะผู้นำของ อดีตประธานาธิบดี เนลสัน แมนเดลา ของแอฟริกาใต้ (Robbins. 1996 : 414-415) พบว่ามีคุณลักษณะที่โดดเด่นอยู่ประการหนึ่งคือ ความซื่อสัตย์ แสดงออกมาในหลักการทำงานที่สมมุติและปฏิบัติตัวบนพื้นฐานที่ว่า ทุกคนเป็นคนซื่อสัตย์และมีเกียรติ เพราะหากปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างนี้ ก็มีแนวโน้มที่จะดึงดูดความซื่อสัตย์และความมีเกียรติเข้ามาหาตัวเราได้ สำหรับประเทศไทยนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางการเมืองที่มีภาพลักษณ์เป็นผู้ซื่อสัตย์ จริงใจ เรียบร้อย นุ่มนวล ประหยัด เรียบง่าย ซึ่งได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2523 ตลอดระยะเวลาที่บริหารประเทศได้มีผลงานสำคัญมากมาย เช่น การปรับปรุงประมวลกฎหมายรัชฎาภิบาลและกฎหมายสรรพสินค้าเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม การออกพระราชกำหนดเพื่อควบคุมสถาบันการเงิน การสร้างคุณภาพและสมรรถภาพของเยาวชนของชาติให้มีวินัยอันดีงาม มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง รู้จักประหยัด และมีคุณธรรม พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2531 ก็ตัดสินใจยุบสภา อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2531 พร้อมยุบบทบาททางการเมือง ต่อมาได้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นองคมนตรีเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2531 และยังได้รับการยกย่องให้เป็นรัฐบุรุษด้วย ในปัจจุบันได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานองคมนตรีแทนนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2541

ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าความซื่อสัตย์มิได้เกิดจากลักษณะใดลักษณะหนึ่งของผู้นำเท่านั้นแต่ประกอบกันเป็นชุด โดยคุณลักษณะความซื่อสัตย์นั้นครอบคลุม 4 มิติคือ หนึ่งการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ สองการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรมตรงไปตรงมา และกระจายอย่างทั่วถึง สามการเลือกใช้ข้อมูลที่ดีเพื่อหาผลประโยชน์ให้ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ และสี่ความเสียสละ อดทนในการปฏิบัติหน้าที่

ข้อนำสังเกตสำหรับคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านจริยธรรมนั้นพบว่า ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้มองเป็นมิติเชิงซ้อนที่ประกอบกันออกมาเป็นคุณลักษณะด้านจริยธรรม โดยการผสมผสานระหว่างหลักการพื้นฐานของจริยธรรมกับหลักการประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อาทิเช่น การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการทำงาน และความต้องการให้แสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด นับว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็น

ว่าในปัจจุบันภาคประชาชนในกลุ่มอีสานได้พยายามสร้างความสมดุลทางอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชนให้มากขึ้น

1.3 คุณลักษณะด้านความไว้วางใจ เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีอำนาจในตัวต่อประชาชนอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่ในทฤษฎีผู้นำการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบด้านลักษณะพิเศษ (Idealized Influence : II) ในทศนะของเบส (Bass, 1985 : 45) ที่เห็นว่าการสร้างอำนาจในตัวของผู้ที่มีต่อผู้ตามอย่างลึกซึ้งนั้น สามารถทำให้ผู้ตามนับถือ ศรัทธา เชื่อฟัง พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้นำทางการเมือง ไม่มีผู้นำทางการเมืองคนใดอยู่ได้โดยปราศจากความไว้วางใจของประชาชน ประชาชนในกลุ่มอีสานเห็นว่าการวัดระดับคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านความไว้วางใจนั้น ต้องวัดคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองโดยองค์รวมประกอบกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) สถิติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์ 2) การมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำ และ 3) การมีชื่อเสียง การคุ้นเคย หรือการมีความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.3.1 สถิติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์ เป็นสิ่งที่สำคัญของผู้นำทางการเมืองที่จะนำไปสู่การรับรู้ถึงคุณลักษณะความไว้วางใจ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะเชิงคุณลักษณะ ในการศึกษาของสต็อกคิลล์ (Stogdill) ที่เห็นว่าการมีสถิติปัญญาที่ดี การมีความรู้ เป็นคุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผล (วันชัย มีชาติ, 2548 : 186-188) และสอดคล้องกับแนวคิดเชิงภาวะผู้นำการใช้อำนาจและอิทธิพล (Power Influence Approach) ซึ่งเป็นการใช้อำนาจจากความเชี่ยวชาญ (Expert Power) ที่เกิดจากความชำนาญ เชี่ยวชาญ และมีความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างดี อันเป็นอำนาจที่ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ ศรัทธา (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2547, 44; สุนทร โคตรบรรเทา, 2551, 6-8; Bateman & Snell, 2004; 369-370)

ผู้นำทางการเมืองควรเป็นผู้มีสถิติปัญญาเฉลี่ยฉลาด รอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าคนทั่วไป ผู้นำบางคนอาจจะมีศึกษาน้อย แต่ก็อาจจะสร้างความรอบรู้ได้จากการอ่าน การฟัง และประสบการณ์ในอดีตมาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีสถิติปัญญา ความรู้ และประสบการณ์นั้นทำให้เกิดทิศทางของความคิด สามารถคิดได้อย่างมีเหตุผล และความสามารถในการปฏิบัติตามความคิดนั้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย อีกทั้งเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้ผู้นำทางการเมืองนั้นสามารถที่จะคิดและเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะในอดีตหรือปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เกิดขึ้นจากสาเหตุใดและก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไร อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงถึงมุมมองในอนาคตได้

การมีความรู้ ความเฉลียวฉลาดและมีประสบการณ์ของผู้นำทางการเมืองนั้น อาจมีหลายมิติหรือแง่มุม ซึ่งในทัศนะของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าคุณลักษณะฯ ดังกล่าวของผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนั้นประกอบด้วย 4 มิติคือ หนึ่งความฉลาด รู้ทันสถานการณ์ สองการวางแผนเป็นกระบวนการ ชัดเจน เข้าใจง่าย สามการตัดสินใจรวดเร็ว ถูกต้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสี่การมีประสบการณ์ที่เคยประสบความสำเร็จในการบริหารงานหน่วยงานภาครัฐบาลหรือเอกชนมาก่อน

1.3.2 การมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำ เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละบุคคล สามารถออกมาได้ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด และการกระทำ สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากพันธุกรรม การเรียนรู้ และการปรับตัวของบุคคลต่อสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่ทำให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัว เป็นวิธีแทนความคิดและการกระทำ สามารถสร้างความรู้สึกรู้สึกต่อผู้พบเห็นว่าชอบหรือไม่ชอบ หรือความรู้สึกต่อคนนั้นอย่างไร ทำให้คนเกิดความรู้สึกทางใจ ทางอารมณ์ โดยไม่ต้องใช้ความคิด สติปัญญา หรือการตัดสินใจที่ต้องใช้เหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น บุคลิกภาพที่ดีจึงเป็นทั้งเสน่ห์และอำนาจ

ดังนั้น หากผู้นำทางการเมืองมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำที่ดีและเหมาะสมก็จะส่งผลต่อการยอมรับนับถือ การไว้วางใจของประชาชน ส่งผลทำให้เกิดการสนับสนุน ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงภาวะผู้นำคุณลักษณะในการศึกษาของสต็อกคิลล์ที่เห็นว่าการมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำเป็นคุณลักษณะที่ทำให้ผู้นำมีลักษณะพิเศษ (วันชัย มีชาติ. 2548 : 186-188) บุคลิกภาพเกิดจากการหล่อหลอมของหลายสิ่งรวมกันทำให้บุคลิกภาพของแต่ละคนมีความแตกต่างและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่าการมีบุคลิกภาพการเป็นผู้นำนั้นประกอบกันเป็นชุด โดยคุณลักษณะดังกล่าวนั้นครอบคลุม 4 มิติคือ หนึ่งความเชื่อมั่นในตนเอง สองการมีรูปร่างหน้าตาและกริยาที่ดี สามความสุขุม รอบคอบและสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี และสี่ความอ่อนน้อมถ่อมตน วาจาสภาพเรียบร้อย

1.3.3 การมีชื่อเสียง การคุ้นเคย หรือการมีความสัมพันธ์ส่วนตัว เป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้นำทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนเกิดไว้วางใจ เนื่องเป็นที่รู้จักและจดจำความมีตัวตนของผู้นำทางการเมืองได้ คุณลักษณะฯดังกล่าวอาจเกิดได้จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับบุคคลนั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังเช่นงานวิจัยของ ชาตรี เชื้อมโนชาญ (2549 : 41) ที่ชี้ให้เห็นว่าการนำเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนมีผลต่อการชี้นำทัศนคติทางความเชื่อหรือทัศนคติของประชาชนหรืองานวิจัยของจินตนา กล้ายศรี (2544 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยผ่านสื่อมวลชนและสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับพรรคไทยรักไทยไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อหรือแบบแบ่งเขต

คุณลักษณะฯ ดังกล่าวอาจเกิดจากความคุ้นเคยที่ผู้นำทางการเมืองนั้นมีความสัมพันธ์กับผู้นำทางการเมืองที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักมาก่อน ดังเช่นงานวิจัยของอนงควีชญา สาวิบุตร (2548 : 75) ที่เห็นว่าความสัมพันธ์ของผู้นำสตรีทางการเมืองไทยขึ้นอยู่กับการที่บุคคลในครอบครัวทำงานทางการเมืองมาก่อน นอกจากนี้สาเหตุที่กล่าวมาแล้วอาจจะเกิดจากความคุ้นเคยที่มีการปฏิสัมพันธ์ในทางใดทางหนึ่งกับผู้นำทางการเมืองมาก่อน สอดคล้องแนวความคิดภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavior Approach) ในการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐ โอไฮโอ (The Ohio State University) ที่เห็นว่าผู้นำที่มุ่งให้ความสำคัญต่อความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้ตาม มีความห่วงใยในความเป็นอยู่ มีความเป็นมิตรและเปิด โอกาสให้เข้าพบอยู่ตลอดเวลาเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมาย (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. 2541 : 197; วิเชียร ทิพยอุดม. 2548 : 65-66; ธวัช บุญขมณี. 2550 : 52-53) และการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำแบบจำลองสถานการณ์ของฟิลด์เลอร์ (Fieldler) ที่เห็นว่าทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้นำมีความสำคัญต่อการทำงานให้บรรลุผล (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 60-72) เช่นเดียวกันกับทฤษฎีผู้นำแบบการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับผู้ตาม (Leader-member Exchange Theory : LMX) ที่เห็นว่าเป็นการใช้แนวความคิดทางสังคมวิทยาที่ผู้นำแลกเปลี่ยนสัมพันธ์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งขึ้นมา เพื่อให้มีความผูกพัน คุ้นเคย และมีความไว้วางใจในตัวของผู้นำในที่สุด (ธวัช บุญขมณี. 2550 : 75-76) ประชาชนในกลุ่มอีสานได้เห็นว่า การมีชื่อเสียง การคุ้นเคย หรือการมีความสัมพันธ์ส่วนตัว นั้นประกอบกันเป็นชุด โดยคุณลักษณะฯ ดังกล่าวนั้นครอบคลุม 4 มิติคือ หนึ่งการมีความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัว สองการเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน สามการช่วยเหลือกิจกรรมของท้องถิ่น และสี่การเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

ข้อสังเกตจากงานวิจัย พบว่ารูปแบบของความไว้วางใจที่ประชาชนในกลุ่มอีสานได้มีต่อผู้นำทางการเมืองนั้นเป็นมิติเชิงซ้อนที่ผสมผสานระหว่างความไว้วางใจที่สามารถเห็นได้ วัดได้ เช่น การมีสติปัญญา ความรู้ การช่วยเหลือกิจกรรมของท้องถิ่น หรือที่เรียกว่าการคิดคำนวณ (Calculus-Base Trust) ผสมผสานกับการสร้างความไว้วางใจแบบอิงอัตลักษณ์หรือความไว้วางใจของการเป็นพวกเดียวกัน (Identification-Base Trust: IBT) เช่น การมีความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัว การเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเมืองที่มีการเชื่อมโยงระหว่างเงื่อนไขความผูกพันทางสังคมวัฒนธรรมที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อใจและความสามารถในการตรวจสอบที่อยู่บนพื้นฐานการวัดในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพได้

1.4 คุณลักษณะด้านสมรรถนะ เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในตัวของผู้นำทางการเมืองที่แสดงออกมาให้เห็นถึงคุณลักษณะและคุณสมบัติส่วนบุคคล รวมถึงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่แสดงออกมาซึ่งทำให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและประสิทธิผลในการทำงาน คุณลักษณะด้านสมรรถนะของผู้นำทางการเมืองนี้ต้องใช้แรงผลักดันจากส่วนลึกภายในของ

ผู้นำ อาทิเช่น ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานที่ตนเองรับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จ ลักษณะนิสัย การควบคุมอารมณ์ ความเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งมีการผสมผสานและบูรณาการความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะทำงานนั้นให้บรรลุเป้าหมายได้ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ ในการศึกษาของสต็อคคิลล์ ที่เห็นว่าความสามารถเป็นหนึ่งในคุณลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิผล (วันชัย มีชาติ. 2548 : 186-188)

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ทั้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ภาวะการแข่งขันที่ไร้พรมแดน ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด ผู้นำทางการเมืองจึงต้องเป็นผู้มีสมรรถนะในการทำงานสูง เพื่อให้สามารถนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ควมมีสมรรถนะในบริบทของประชาชนในกลุ่มอีสานได้เห็นว่าควรประกอบไปด้วยคุณลักษณะย่อย 4 ประการคือ 1) ความสนใจและรับเป็นธุระในการแก้ไขปัญหา 2) การแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ความสามารถในการเข้าใจและแก้ไขปัญหา 4) ความสามารถในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างราบรื่น และ 5) การเชื่อมโยงผลประโยชน์จากภาครัฐและภาคเอกชนสู่ชุมชน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.4.1 ความสนใจและรับเป็นธุระในการแก้ไขปัญหา เป็นคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่แสดงถึงความเร่งรีบ มีใจฝักใฝ่ และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน กล่าวคือ “ศิลปะการเป็นผู้นำคือการเป็นผู้ให้” หมายถึง การบริการ การให้ การช่วยเหลือคนอื่นที่ด้อยโอกาส การให้ นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเงินหรือสิ่งของเสมอไปแต่อาจจะอยู่ในรูปแบบของความห่วงใย ใส่ใจปัญหาของประชาชน สอดคล้องกับหลักการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองของ กระมล ทองธรรมชาติและสิปปนนท์ เกตุทัต ที่ว่า “อุดมการณ์ทางการเมืองนั้นต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน” (บุญอนันต์ บุญสนธิ. 2547 : 86)

1.4.2 การแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงการใช้หลักการประชาธิปไตยในการทำงาน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. 2550 : 20-36) ทั้งการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ การมีส่วนร่วมในการรักษาสีทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความเห็นเพื่อนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรี

การแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้นมีหลายระดับ อาทิเช่น การค้นหาปัญหา และสาเหตุแห่งปัญหา การวางแผนการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน การติดตามหรือประเมินผล

อย่างไรก็ตามการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของประชาชนในมุมมองทางสังคมวิทยาแล้ว เห็นว่าเป็นประโยชน์ในอันที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชน และในทางบริหารธุรกิจเห็นว่าเป็นเทคนิคการแก้ไขปัญหาคอโดยใช้ความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นการเสริมแรงในการทำงานในประสบความสำเร็จอีกด้วย

คุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมในการศึกษาของ มหาวิทยาลัยไอโอวา (The University of Iowa) ที่เห็นว่าพฤติกรรมผู้นำแบบประชาธิปไตย ที่เน้นให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตัดสินใจ และใช้ข้อมูลย้อนกลับมาปรับปรุงงานเป็น พฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ. 2549 : 22-23) การศึกษา แบบของผู้นำของมหาวิทยาลัยมิชิแกน (The University of Michigan) ที่เห็นว่าผู้นำมุ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างคน ให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจเป็นผู้นำที่มี ประสิทธิภาพ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541 : 198; อนันต์ชัย พงศ์สุวรรณ. 2549 : 24; ธวัช นุณยธณี. 2550 : 54-55) อีกทั้งการศึกษาของกลุ่มการจากรจัดการของเบลคและมูทอน (Blake and Mouton) ที่เห็นว่าผู้นำแบบการทำงานเป็นทีมโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2541 : 199-200; ธวัช นุณยธณี. 2550 : 57; Daft. 1999 : 75-76)

1.4.3 ความสามารถในการเข้าใจและแก้ไขปัญหาคอ เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่สามารถวิเคราะห์และกำหนดรายละเอียดของปัญหาได้อย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งมีบูรณาการความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านการบริหารจัดการและ ภาวะผู้นำเพื่อแก้ไขปัญหานั้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงการใช้อำนาจและอิทธิพล จากความ เชี่ยวชาญ (Expert Power) หมายถึงผู้นำที่มีอำนาจอันเกิดจากการมีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญ และความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างดี เป็นอำนาจที่เกิดจากการทำให้ผู้อื่นยอมรับ นับถือ (เนตร์พัฒนา ยาวีราช. 2547 : 44; สุนทร โคตรบรรเทา. 2551 : 6-8; Bateman & Snell. 2004 : 369-370) ซึ่งเป็นเครื่องมือของผู้นำสำหรับการควบคุมและผลักดันการดำเนินงานต่าง ๆ ให้บรรลุ เป้าหมาย อำนาจหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะผลักดัน จูงใจ โน้มน้าว ให้บุคคลอื่น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทศนคติ จุคมุ่งหมาย ค่านิยมและอื่น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทาง หนึ่งตามที่ตนต้องการ หรือทำให้บุคคลนั้นยอมรับ โดยปราศจากการต่อต้าน

จากการศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จในการเป็นนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะเห็นจากการแถลงนโยบายของรัฐบาลเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นนโยบาย เร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 9 ประการ ได้แก่ 1) การพักหนี้เกษตรกร รายย่อยเป็นระยะเวลา 3 ปี 2) การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาทเพื่อการ ลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้ 3) การจัดตั้งธนาคารประชาชน เพื่อเพิ่มแหล่งเงินกู้ยืมสำหรับประชาชน

ที่มีรายได้น้อย 4) การจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อขยายแหล่งเงินทุน 5) การจัดตั้งบริษัทกลางเพื่อบริหารสินทรัพย์ 6) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ 7) การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า โดยมีโครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า 8) การเพิ่มจำนวนสถานบำบัดผู้ติดยาเสพติด ควบคู่ไปกับการปราบปรามและป้องกัน 9) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชัน แสดงว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่สามารถวิเคราะห์และกำหนดรายละเอียดของปัญหาได้อย่างถูกต้องและตรงกับความต้องการของประชาชน รวมทั้งมีบูรณาการความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านการบริหารจัดการและภาวะผู้นำเพื่อแก้ไขปัญหารวมทั้งมีการใช้อำนาจและอิทธิพล ที่เกิดจากการมีความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นอย่างดี กระทำด้วยความเชื่อมั่นและกล้าตัดสินใจ รักษาคำพูดที่เคยให้สัญญากับประชาชน ส่งผลทำให้การยอมรับยอมรับ นับถือ ซึ่งเป็นสิ่งที่ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ให้การยอมรับและเป็นฐานเสียงให้กับพรรคไทยรักไทยในอดีต

1.4.4 ความสามารถในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่น เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญสำหรับสร้างเสริมสมรรถนะของการเป็นผู้นำทางการเมือง เนื่องจากผู้นำทางการเมืองต้องมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่นอยู่ตลอดเวลา ความสามารถที่จะทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่นนั้นจะก่อให้เกิดความร่วมมือ การยอมรับ และความช่วยเหลือต่างๆ ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดเชิงคุณลักษณะ ในการศึกษาของสต็อกคิลล์ ที่เห็นว่าความสามารถในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในสังคม การมีปฏิภาณไหวพริบและมีศิลปะในการเจรจาเป็นคุณลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิผล (วันชัย มีชาติ, 2548 : 186-188) และแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่ในทัศนะของสต็อกคิลล์ โควีย์ที่เห็นว่าความเข้าใจในความแตกต่างกันของผู้อื่นและสามารถผสานความแตกต่างนั้น ให้เกิดความร่วมมือกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จนั้นเป็นคุณลักษณะผู้นำที่มีลักษณะพิเศษและทรงประสิทธิภาพ (นภคกุล เวชสวัสดิ์ และคณะ จันทรเจ้าฉาย, 2548 : 5)

ในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่นนั้นผู้นำทางการเมืองจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลและกลุ่มในการทำงาน การติดต่อสื่อสารระหว่างคนระหว่างกลุ่มเพื่อให้ทราบถึงความต้องการของแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม การประสานความต้องการของบุคคลและกลุ่มให้ผสมผสานกลมกลืนกัน การยอมรับนับถือ รวมไปถึงจงใจเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือ ช่วยเหลือ และทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ด้วยความเต็มใจ ความสามารถในการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่นจึงนับว่าเป็นคุณลักษณะสำคัญในการมีสมรรถนะการทำงานของผู้นำทางการเมือง

1.4.5 การเชื่อมโยงผลประโยชน์จากภาครัฐและภาคเอกชนสู่ชุมชน เป็นสิ่งที่สำคัญของคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลต่อความมีสมรรถนะ เนื่องจากการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจำเป็นต้องใช้ทรัพยากร ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรการผลิต ทรัพยากรมนุษย์ การที่ผู้นำทางการเมืองสามารถจัดหาและเข้าถึงแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะจากภาครัฐหรือเอกชนก็ย่อมส่งผลดีต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมคุณลักษณะด้านสมรรถนะของผู้นำทางการเมืองมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่ในทัศนะของสตีเฟน โควีย์ที่เห็นว่าการคิดแบบชนะ-ชนะ หมายถึงการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้ง ด้วยการแสวงหาหนทางที่มีประโยชน์ร่วมกัน เป็นคุณลักษณะของผู้นำที่มีลักษณะพิเศษที่ทรงประสิทธิภาพ (นภคกุล เวชสวัสดิ์ และคณะ, จันทรเจ้าฉาย, 2548 : 5)

นายบรรหาร ศิลปอาชา อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทย เป็นกรณีศึกษาในการยอมรับของประชาชนในการอุทิศตนเพื่อทำงานให้กับชุมชน ยอมรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลรอบข้าง มีทักษะในการประสานงานและติดตามตรวจสอบอยู่เสมอ อีกทั้งสามารถการเชื่อมโยงผลประโยชน์จากภาครัฐและภาคเอกชนสู่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ นับตั้งแต่ ความรู้ ความสามารถ ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารหรือทรัพยากรการดำเนินงานต่าง ๆ อาทิเช่น การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพทางการเกษตร การพัฒนาเศรษฐกิจและการค้า ส่งผลทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในภาพรวมและของชุมชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งส่งผลถึงความเสมอภาค สรีรภาพ และได้รับความไว้วางใจจากประชาชนเป็นอย่างดี

อนึ่ง จากผลการสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมือง จะเห็นว่าประชาชนจะมองคุณลักษณะด้านสมรรถนะของผู้นำในเชิงการเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ของประชาชนหรือชุมชนของตนเป็นหลัก โดยไม่ค่อยให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะที่กว้างออกไปมากนัก ในขณะที่มุมมองของนักวิชาการหรือนักวิจัยส่วนใหญ่จะมีแนวโน้มที่จะให้คุณลักษณะดังกล่าวไปในการทำหน้าที่เพื่อสาธารณะมากกว่า

1.5 คุณลักษณะด้านการอุปถัมภ์ เป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความสัมพันธ์ในลักษณะของการสนับสนุน เกื้อกูลกัน ของผู้นำทางการเมืองกับประชาชน เป็นพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกัน อีกทั้งสอดคล้องกับวัฒนธรรมของประเทศไทยที่มีลักษณะการเป็นสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกัน และเป็นไปตามตามแนวคิดภาวะผู้นำแบบใหม่ ในทฤษฎีภาวะผู้นำแลกเปลี่ยน (ธวัช บุญยมติ, 2550 : 94; สุนทร ยามศิริ, 2550 : 17) ที่เห็นว่าเป็นการถ้อยที ถ้อยอาลัยกันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม การแลกเปลี่ยนนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น เงิน สิ่งของ หรือแลกเปลี่ยนในสิ่งที่เห็นไม่ได้ชัดเจน เช่น การยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งนำมาสู่การตัดสินใจเลือกในที่สุด และเช่นเดียวกับแนวคิดภาวะผู้นำการใช้อำนาจและอิทธิพล ซึ่งเป็น

การใช้อำนาจจากการให้รางวัล (Reward Power) ที่เกิดจากการให้สิ่งแลกเปลี่ยนที่ตรงกับความต้องการของผู้ตาม เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมที่ผู้นำต้องการ แต่การใช้อำนาจในลักษณะนี้อาจจะมีข้อจำกัดบางประการเช่น การมีผลในระยะสั้น และการมีคุณค่าที่แตกต่างกันไปตามระดับความต้องการของประชาชน (เนตรพัฒนา ยาวีราช, 2547: 44; สุนทร โคตรบรรเทา, 2551 : 6-8; Bateman & Snell, 2004 : 369-370)

การอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำทางการเมืองกับประชาชนนั้นมีหลายรูปแบบ ซึ่งในบริบทของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้เห็นว่า คุณลักษณะของการอุปถัมภ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองนั้นประกอบด้วย 1) การมีบุญคุณ การให้ความช่วยเหลือในอดีต 2) การสัญญาว่าจะให้สิ่งต่างๆ ตอบแทน และ 3) การร้องขอจากบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ/เคยให้ความช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาของผู้รับการอุปถัมภ์ให้ลงคะแนน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.5.1 การมีบุญคุณ การให้ความช่วยเหลือในอดีต เป็นคุณลักษณะที่ผู้นำทางการเมืองได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งจะครอบคลุม วิถีทางพื้นฐานในการดำรงชีพ หลักประกันเมื่อเกิดวิกฤต การให้ความคุ้มครอง เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นพรรคพวก (นิพนธ์ ศรีตระกูล, 2549 : บทคัดย่อ) สอดคล้องกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เห็นว่า การให้ความช่วยเหลือ ฟังพา อาศัยให้วามเป็น การลงทุนทางสังคมก่อให้เกิดความรู้สึกผูกพัน และช่วยส่งเสริมทำให้เกิดความเชื่อถือ ข้อผูกมัดทางใจมากขึ้นและจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในอนาคต (ครุณี เจริญพันธ์, 2544 : 17-18)

จะเห็นได้จากงานวิจัยของสุสติ จันทร์เอี่ยม (2552 : 33 - 35) ที่ชี้ให้เห็นว่า ระบบทุนเริ่มใช้การมีบุญคุณ การให้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนในสิ่งที่ต้องการตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เริ่มทำการค้ากับประเทศจีน แม้ระบบการตลาดและการค้าจะเจริญเติบโต แต่ยังคงผูกขาดโดยพระมหากษัตริย์จะทรงดำเนินการค้าโดยผ่านพระคลังสินค้า ซึ่งจะอาศัยระบบราชการเป็นกลไกการเก็บภาษีโดยปกติผู้ประมวลภาษีอากรได้มักจะเป็นชาวจีน นอกจากนี้แล้วยังมีระบบเหมาเมืองโดยพระมหากษัตริย์จะแต่งตั้งพ่อค้าชาวจีนเป็นเจ้าของ มีอำนาจบริหารเก็บภาษี และทำการค้าของตนเอง ถ้าไรจากการค้าและภาษีที่รวบรวมได้จะแบ่งกันระหว่างเจ้าเมืองกับพระมหากษัตริย์ พ่อค้าชาวจีนในระบบนี้ต้องให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจด้วยการถวายเงินประจำปีแก่พระมหากษัตริย์และต้องจ่ายเงินให้แก่ข้าราชการ ขุนนางผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดความผูกพันและให้การช่วยเหลือให้ภายภาคหน้า ซึ่งสามารถกล่าวว่าการมีบุญคุณ การให้ความช่วยเหลือในอดีตเป็นคุณลักษณะหนึ่งของการอุปถัมภ์

วัฒนธรรมการฟังพาเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับสังคมไทย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ขาดแคลนวัตถุดิบจำเป็นในการดำรงชีวิต ขาดสถานะทางสังคม และรู้สึกขาดอำนาจที่จะแก้ไขปัญหาของตนเองและท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องฟังพาผู้ที่มีศักดินาสูงกว่า หรือที่เรียกว่าผู้

อุปถัมภ์ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ขยายขอบเขตกว้างไกลกว่าที่จะจำกัดอยู่เฉพาะในชุมชนหรือชนบทเท่านั้น ระบบอุปถัมภ์ยังมีความสำคัญในการช่วยเชื่อมโยงโครงสร้างอำนาจระหว่างชนบทกับเมือง และเป็นคู่ทางของการแสวงหาผลประโยชน์ในสังคมไทยเนื่องจากคนไทยยึดระบบอาวุโส มีความเกรงใจ และมีความเชื่อเรื่องการตอบแทนบุญคุณในอดีตซึ่งกันและกัน

1.5.2 การสัญญาว่าจะให้สิ่งต่าง ๆ ตอบแทน เป็นคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่อาศัยการสร้างแรงจูงใจในการให้ผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ให้เกิดแก่ประชาชน เพื่อผลักดันให้มีพฤติกรรมและมีการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เป็นหลักการพื้นฐานของคุณลักษณะการอุปถัมภ์ทางการเมือง

นักวิชาการส่วนมากยอมรับว่ามีระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหาเสียงในชนบท การใช้จ่ายเงินเข้ามาบิบบบาทต่อความสำเร็จที่ได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้ง นักธุรกิจ หรือบุคคลจากกลุ่มต่างๆ ก็มีความสนใจจะเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากขึ้น ผู้อุปถัมภ์ที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นที่มีบทบาทในการนำชาวบ้าน ได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้กำหนดหรือผู้ผลักดันต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงจากชาวบ้าน และการขึ้นำทางการเมือง (กษพร กันทะวงศ์. 2551 : 6-7)

การจ่ายเงินทองเพื่อหล่อเลี้ยงระบบอุปถัมภ์ซึ่งคอยช่วยเหลือเกื้อกูลชาวบ้านและท้องถิ่นในช่วงก่อนและหลังการเลือกตั้ง เป็นสิ่งที่ชี้ขาดว่าใครจะเป็นผู้ได้รับชัยชนะในการแข่งขันทางการเมือง โดยไกรสิทธิ์ พุทธิรักษา ผู้เขียนบทความผู้นำการเมืองไทย (ปฐม ปฐมธนพงศ์. 2544 : 21-22) กล่าวว่าคุณสมบัติที่เด่นชัดสำหรับผู้นำการเมืองไทยคือจะต้องมีบารมี โดยที่บารมีนั้นจะต้องสอดคล้องกับอิทธิพล นอกจากนั้นแล้วผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติภาวะผู้นำและมีความสง่างาม แต่คุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำการเมืองไทยที่ไม่สามารถมองข้ามไปได้คือเม็ดเงินที่เป็นตัวเบี่ยงโรงไปสู่ความสำเร็จทางการเมืองมาโดยตลอด

1.5.3 การร้องขอจากบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ/เคยให้ความช่วยเหลือ ผู้บังคับบัญชาของผู้รับการอุปถัมภ์ให้ลงคะแนน เป็นคุณลักษณะที่ผู้นำทางการเมืองที่เคยให้ความช่วยเหลือด้วยตนเองหรือผู้แทน โดยการแก้ไขปัญหาก็ตรงกับความต้องการของประชาชนหรือด้วยวิธีการอื่นใดแล้วประชาชนเกิดความยอมรับ นับถือ ศรัทธา และเกิดเป็นความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ระหว่างกัน หากภายหลังผู้นำทางการเมืองหรือผู้แทนร้องขอให้ช่วยเหลือ สนับสนุนก็จะได้รับการตอบสนองจากประชาชนเช่นกัน ดังเช่นงานวิจัยของนิพนธ์ ศรีตระกูล (2549 : บทคัดย่อ) ที่เห็นว่านักการเมืองอาศัยความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ในการสร้างฐานเสียงจากประชาชน โดยอาศัยบารมี ความนับถือ ศรัทธาที่ประชาชนมีต่อพระสงฆ์มาผนวกกับความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันผ่านการปรากฏตัวภายในงานพิธีต่าง ๆ และการสนับสนุนสิ่งของหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่

ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้ประชาชนรับรู้ว่าคุณาทางการเมืองที่เลือกไปนั้น ไม่ทอดทิ้งประชาชนและควรให้เป็นตัวแทนของประชาชนต่อไป

2. ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนั้นประกอบด้วย 5 คุณลักษณะเรียงตามน้ำหนักขององค์ประกอบคือ วิสัยทัศน์ จริยธรรม ความไว้วางใจ สมรรถนะ และการอุปถัมภ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2552 : 7-11) ที่เห็นว่าชนชั้นกลางในเมืองโดยทั่วไปก่อนข้างจะใช้มาตรฐานตะวันตกในการมองประชาธิปไตยที่ถูกต้อง กล่าวคือให้ความสำคัญกับนโยบาย อุดมการณ์ คุณธรรมความสามารถของพรรคและนักการเมือง และถือว่าการลงคะแนนเสียงของประชาชนต้องทำในฐานะปัจเจกชนผู้ใช้วิจารณญาณทางการเมือง โดยไม่คำนึงถึงความผูกพันหรือหนี้บุญคุณที่มีต่อผู้สมัครหรืออามิสสินจ้างใด ๆ ส่วนชาวชนบทนั้นโดยทั่วไปเห็นว่าประชาธิปไตยเป็นเรื่องการเชื่อมโยงตนเองและชุมชนเข้ากับเจ้านายหรือสายอุปถัมภ์ การที่จะสนับสนุนใครทางการเมืองนั้นขึ้นอยู่กับบุญคุณของผู้สมัครที่มีต่อตนเองและครอบครัว หรือพวกพ้องในอดีตเป็นสำคัญ รวมถึงความคาดหวังที่จะได้รับการช่วยเหลือในอนาคตด้วย

จากงานวิจัยนั้นค้นพบข้อแตกต่างจากแนวคิดของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ใน 2 ประเด็นหลักคือ ประเด็นแรกคือประชาชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทในกลุ่มอีสานใต้ต่างมีมุมมองต่อคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประชาชนในเขตชนบทก็ให้ความสำคัญกับนโยบาย อุดมการณ์ คุณธรรมความสามารถของผู้นำทางการเมืองเช่นเดียวกับประชาชนในเขตเมือง ประการที่สองประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบทในกลุ่มอีสานใต้ต่างให้ความสำคัญกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านการอุปถัมภ์เป็นลำดับสุดท้ายในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง

2.1 ประชาชนทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทในกลุ่มอีสานใต้ต่างมีมุมมองต่อคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองไม่แตกต่างกัน

ทฤษฎีสองนคราประชาธิปไตยของ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ นั้นอยู่บนพื้นฐานที่ชาวชนบทยังเป็นเสียงส่วนใหญ่ของประเทศและประชาชนในเขตเมืองยังมีสัดส่วนไม่ถึงห้าสิบลเปอร์เซ็นต์ของประชาชนทั้งหมด แต่ในบริบทของประเทศไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนไปจากเดิม จะเห็นได้จากการสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552 : 12-17) ในปี พ.ศ. 2552 นั้นแสดงให้เห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีการย้ายถิ่นระหว่างภาคมากที่สุดถึง 5.9 แสนคนคิดเป็นร้อยละ 65.3 รองลงมาคือภาคเหนือ จำนวน 1.7 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 47.5 และจำนวนน้อยที่สุดคือ ภาคใต้ 4.1 หมื่นคน คิดเป็นร้อยละ 19.8 และเมื่อพิจารณาถิ่นที่อยู่ก่อนย้าย พบว่าผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

และภาคใต้ ส่วนใหญ่ย้ายมาจากกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในกรุงเทพมหานครนั้น ย้ายมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงสุด รองลงมาคือภาคกลางและ ภาคเหนือ จากรายงานการสำรวจดังกล่าวแสดงว่าในปัจจุบันนั้นมีการผสมกลมกลืนกันระหว่างประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท กลายเป็นสังคมชนบทที่มีความเป็นคนเมืองและสังคมเมืองที่มีรากเหง้าแห่งชนบท

ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้เกิดการพัฒนาของสังคมจากยุคเกษตรกรรมมายังยุคอุตสาหกรรมและเข้าสู่ยุคสารสนเทศ ตามแนวคิดของทอฟเลอร์ (Toffler) และมีการปรับเปลี่ยน ไปสู่สังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากทั้งในแง่เวลาและพื้นที่ กล่าวคือ การสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในรูปแบบต่างๆ อย่างรวดเร็วตลอดทั้ง 24 ชั่วโมง ทำให้เกิดการสื่อสารระดับกว้าง มีขนาดใหญ่ระดับมวลชนและระดับโลก มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนสาระในกลุ่มคนที่มีความเห็นที่แตกต่างและหลากหลาย เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในระดับความคิด ตามทฤษฎีสถานสร้างความรู้จากสังคมของ เลฟวีกอตสกี (Lev Vygotsky) นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย (สุดาพร ลักษณ์นิยนาวิน. 2550 : 33-45)

อาจจะกล่าวได้ว่าความเป็นเมืองได้ผสมกลมกลืนกับความเป็นชนบททำให้ชาวชนบทเกิดการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น เข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายทางการเมืองมากขึ้น มีระบบการคิดทางการเมืองที่ซับซ้อนมากขึ้น มีการใช้มาตรฐานตะวันตกวัดการดำเนินงานของผู้นำทางการเมืองมากขึ้น ก่อให้เกิดพลวัตทางความคิดต่อคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจเลือกไปในทิศทางเดียวกันกับประชาชนในเขตเมือง สาเหตุแห่งพลวัตทางความคิดระหว่างประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบทสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1. ประชาชนมีความรู้มากขึ้น เนื่องมาจากการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ระบุไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูล เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จากการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยของคนไทยเพิ่มขึ้น ซึ่งจะมีความสำคัญยิ่งในการชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ทั้งในเรื่องโอกาสทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม การเมือง และการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ เป็นแรง

กคคันให้ระบบการเมือง และภาคราชการต้องปรับตัว เพื่อให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใส และเป็นธรรม

2.2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมืองมีมากขึ้น เนื่องจากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางพื้นฐานและเป็นตัวเร่งให้เกิดการปฏิรูปที่สำคัญหลาย ประการ ที่จะมีผลต่อการกำหนดภาพอนาคตของสังคมไทย เช่น การให้สิทธิแก่ประชาชนในการ ตรวจสอบและควบคุมหน่วยงานของรัฐในการดำเนินงานต่าง ๆ การกำหนดให้มืองค์กร ตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันทางการเมือง อาทิเช่น ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาล ปกครอง องค์การเอกชน การให้บทบาทสื่อมวลชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของสถาบันทาง การเมือง ตลอดจนเป็นทำหน้าที่รายงานข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างเป็นอิสระ ซึ่งทำให้ สถาบันการเมืองต่าง ๆ ต้องระมัดระวังและไม่กระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดกระแสการตื่นตัว ในการมีส่วนร่วมของประชคมมากขึ้น นอกจากนี้ การปฏิรูปทางการเมืองได้ทำให้เกิดพลังของ สังคมกลุ่มใหม่ขึ้น คือชนชั้นกลาง โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-governmental Organization : NGOs) เป็นพลังหลักในการดำเนินงานด้านพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นสิทธิมนุษยชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งผลทำให้เกิดกระแสการตื่นตัวของ การมีส่วนร่วมของประชคมในการพัฒนาประเทศมากขึ้น

2.3 ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจาก การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ทำให้การสื่อสารไร้ข้อจำกัดด้านเวลา ระยะทาง และ ประสิทธิภาพการตอบโต้ ทำให้เกิดการแพร่กระจายของข่าวสาร ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็สามารถรับรู้ หรือรับผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดทางแนวคิดกัน มากขึ้น กล่าวคือสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนได้อย่าง รวดเร็วจากสื่อมวลชน ทำให้เกิดการปลุกจิตสำนึกของประชาชนให้รู้จักเห็นคุณค่าอนุรักษ์ รักษา และหวงแหนทรัพยากรหรือสิทธิของตน พร้อมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานของผู้นำทางการเมือง หากผู้นำทางการเมืองกลางหวังจะตักตวงผลประโยชน์จากท้องถิ่นโดยไม่โปร่งใส ก็จะถูกต่อต้าน จากประชาชน

2.4. งบประมาณที่กระจายสู่ชนบทมีมากขึ้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) จะเน้นด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการลงทุนใน สิ่งก่อสร้าง ขึ้นพื้นฐานในรูปแบบของระบบคมนาคมและ ขนส่ง ระบบเขื่อนเพื่อการชลประทานและพลังงาน ไฟฟ้า สาธารณูปการ ฯลฯ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ฉบับต่อมา ได้เน้นการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความมั่นคง การฝึกกำลังเพื่อการพัฒนาชนบท จนมาถึงฉบับที่ 8 พ.ศ. (2540-2544) ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการ มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็น

เครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นพร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) จึงได้มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นชัดเจนมากขึ้น ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้เน้นการพัฒนาด้านสังคมอย่างชัดเจน โดยมุ่งสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมอยู่ดีมีสุข และในปัจจุบันฉบับที่ 11 ก็ใช้แนวคิดที่ต่อเนื่องจากฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และสร้างสมดุลการพัฒนาในทุกมิติ จากการดำเนินงานตามแผนดังกล่าวทำให้งบประมาณเข้าสู่ชนบทมากขึ้น ทั้งที่อยู่ในรูปของการสร้างสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา การศึกษา หรือในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลทำให้ประชาชนหันมาสนใจนโยบายของผู้บริหารเมืองที่จะส่งผลประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนมากกว่าการลงคะแนนเสียงเลือกให้ญาติ คนรู้จัก หรือเพื่อแลกกับสิ่งตอบแทนเพียงเล็กน้อย

2.2 ประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบทในกลุ่มอีสานใต้ต่างให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้บริหารเมืองด้านการอุปถัมภ์เป็นลำดับสุดท้ายในการตัดสินใจ

ระบบอุปถัมภ์ เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีสถานภาพทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่อยู่ร่วมกันได้เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทย เพราะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เน้นการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและตอบแทนสิ่งที่เรียกว่าบุญคุณ ดังนั้นแนวคิดระบบอุปถัมภ์คือการที่ผู้อยู่ในฐานะต่ำกว่าไปพึ่งพิงหรือรับอุปถัมภ์จากผู้ที่อยู่ในฐานะที่เหนือกว่า มีเป็นลักษณะเป็นความสัมพันธ์ในแนวดิ่งเพราะสังคมไทยยอมรับในอำนาจของคนที่มีความหมาย อำนาจ บารมี อิทธิพล ที่เหนือกว่าสามารถบังคับหรือโน้มน้าวผู้ที่อยู่ต่ำกว่าให้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ โดยพื้นฐานแล้วระบบอุปถัมภ์จะเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนก็ต่อเมื่อ “ผู้อุปถัมภ์” มีคุณธรรมและ “ผู้รับการอุปถัมภ์” ยินยอมมอบความภักดีให้ อีกทั้งการที่ผู้อุปถัมภ์จะได้เปรียบมากน้อยเพียงไร หรือผู้รับการอุปถัมภ์จะถูกเอาเปรียบมากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานของสิ่งของที่ผู้รับการอุปถัมภ์และอุปสงค์อุปทานของสิ่งที่ผู้อุปถัมภ์ต้องการจากผู้รับการอุปถัมภ์ประการหนึ่งด้วย

แม้ว่าการอุปถัมภ์จะฝังรากลึกมาแต่ประวัติศาสตร์อันยาวนานแล้วก็ตาม แต่ในศตวรรษที่ 19 ประเทศไทยได้การพัฒนาประเทศให้มีความทันสมัย ไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือตามทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) เกิดภาวะทันสมัยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ การมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่ทันสมัยแบบการสร้างอุตสาหกรรม (Industrialization) และการสร้างชุมชนเมือง (Urbanization) ให้เกิดขึ้น เกิดภาวะทันสมัยในทางการเมือง คือ การนำการปกครองระบบ

ประชาธิปไตยโดยมีตัวแทน (Representative Democracy) ตามแบบมาตรฐานกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือใช้ เกิดภาวะทันสมัยทางวัฒนธรรม คือ การใช้แนวความคิดแบบสมเหตุสมผลเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจระบบค่านิยม ทศนคติและเป้าหมายของสังคม โดยการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมของบุคคล และการจัดรูปองค์กรของสถาบันต่าง ๆ เป็นองค์กรขนาดใหญ่ (Bureaucracy) แบบตะวันตก อีกทั้งเกิดบุคลิกภาพของสมาชิกในสังคมทันสมัย (Modern Man) แบบชาวตะวันตก เช่น ความรับผิดชอบ มุ่งความสำเร็จเป็นสำคัญ มีระบบค่านิยมและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Participation)

เมื่อสังคมมีการแปรเปลี่ยนไปตามกระแสโลก ย่อมจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่ระดับการศึกษาของประชาชน การรับรู้ข่าวสารของประชาชน ความรู้เรื่องการเมืองและความตื่นตัวทางการเมือง ที่สำคัญที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง จากวัฒนธรรมที่คับแคบ (Parochial Political Culture) และสังคมแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Cultural) มาเป็นวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) สอดคล้องกับข้อสังเกตของงานวิจัย ที่พบว่า ประชาชนในกลุ่มอีสานได้มองคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านจริยธรรมเป็นมิติเชิงซ้อน โดยการผสมผสานระหว่างหลักการพื้นฐานของจริยธรรมกับหลักการประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น อีกทั้งพบว่ารูปแบบของความไว้วางใจที่ประชาชนในกลุ่มอีสานได้มีต่อผู้นำทางการเมืองนั้นเป็นมิติเชิงซ้อนที่ผสมผสานระหว่างความไว้วางใจที่สามารถเห็นได้ วัด หรือที่เรียกว่าการคิดคำนวณ (Calculus-Base Trust) ผสมผสานกับการสร้างความไว้วางใจแบบเชิงอัตลักษณ์หรือความไว้วางใจของการเป็นพวกเดียวกัน (Identification-Base Trust) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการเมืองที่มีการเชื่อมโยงระหว่างเงื่อนไขความผูกพันทางสังคมวัฒนธรรมที่อยู่บนพื้นฐานความเชื่อใจและความสามารถในการตรวจสอบที่อยู่บนพื้นฐานการวัดในเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพได้

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้ย่อมทำให้ความสัมพันธ์แบบระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองถูกระงับไปด้วย เนื่องจากวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมจะมีความเสมอภาคในสังคมมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นไปในแนวราบ แต่ความสัมพันธ์ของคนในระบบอุปถัมภ์เป็นไปในแนวตั้ง ดังนั้นเงื่อนไขการตอบแทนตามระบบอุปถัมภ์จึงมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การวัดระดับของการแลกเปลี่ยนที่สมเหตุสมผลมากขึ้น สอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยที่ว่า การมีเป้าหมายอย่างชัดเจนมีความสัมพันธ์เชิงบวกค่อนข้างสูงต่อการมีความคิดริเริ่มนโยบายใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีความสำคัญเป็นลำดับแรกในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง และลดระดับความสำคัญของการอุปถัมภ์เป็นลำดับสุดท้ายในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมือง

2.3 ประชาชนทั้งในเขตเมืองและชนบทในกลุ่มอีสานใต้ต่างให้ความสำคัญกับคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองด้านวิสัยทัศน์เป็นลำดับแรกในการตัดสินใจ

ในมุมมองของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำทางการเมืองนั้นควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล สามารถสื่อสารโน้มน้าวใจคนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งต้องมีจริยธรรม จิตสำนึกจะทำงานเพื่อส่วนรวม เพราะผู้นำทางการเมืองนั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง การที่ผู้นำทางการเมืองขาดซึ่งวิสัยทัศน์และไร้ซึ่งคุณภาพ มุ่งใช้อำนาจจากตำแหน่งทางการเมืองที่มีมุ่งหาประโยชน์เข้าสู่ตนเองและพวกพ้องย่อมส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมของชุมชนในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา อุยตระกูล (2549 : 44) ในการสำรวจความรู้และความคิดเห็นของประชาชนเรื่องการเมืองและการเลือกตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับที่ 16 จากกลุ่มประชากร 12 อำเภอคืออำเภอเมือง อำเภอห้วยแถลง อำเภอสูงเนิน อำเภอขามทะเลสอ อำเภอดง อำเภอโนนสูง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบัวใหญ่ อำเภอสีคิ้ว อำเภอด่านขุนทด อำเภอพิมาย และอำเภอจักราช ในเขตจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ร้อยละ 67.5 ไม่ต้องการให้ผู้นำทางการเมืองจ่ายเงินซื้อเสียงอีก ร้อยละ 33.1 ต้องการให้ผู้นำทางการเมืองรับฟังปัญหาของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 30.5 ต้องการให้แก้ปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสาเหตุของปัญหาที่พบในชีวิตประจำวันนั้นร้อยละ 35.4 เห็นว่าเกิดจากการคอร์รัปชัน

เช่นเดียวกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (กรุงเทพฯ กิจ. 2554 : 1) ในการเสนอผลวิจัยเชิงสำรวจ เรื่องสำรวจจุดยืนทางการเมืองฐานสนับสนุนของสาธารณชนต่อรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ 1 สามอารมณ์ สามมุม ในหมู่ประชาชน : กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ใน 17 จังหวัดของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร กาญจนบุรี สุพรรณบุรี สมุทรปราการ เพชรบุรี เชียงใหม่ นครพนม สกลนคร สุรินทร์ บุรีรัมย์ ขอนแก่น นครราชสีมา ชุมพร ตรัง และนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 2,614 ตัวอย่าง ดำเนินโครงการระหว่างวันที่ 25 สิงหาคม - 3 กันยายน 2554 โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มเชิงชั้นภูมิหลายชั้น ที่สุ่มเลือกจังหวัด อำเภอ ตำบล ชุมชน คราวเรือน และประชาชนตัวอย่างระดับครัวเรือน โดยมีช่วงความคลาดเคลื่อนบวกลบร้อยละ 7 พบว่า ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 57.9 ขอยุ่ตรงกลาง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (พลังเงียบ) ในขณะที่ร้อยละ 33.1 สนับสนุนรัฐบาล และร้อยละ 9.0 ไม่สนับสนุนรัฐบาล

ที่น่าพิจารณาคือ ผลการสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มคนสามกลุ่ม คือ กลุ่มพลังเงียบ กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล และกลุ่มไม่สนับสนุนรัฐบาล พบว่า ส่วนใหญ่ในกลุ่มพลังเงียบและกลุ่มคนไม่สนับสนุนรัฐบาล ไม่พอใจต่อรัฐบาลหลายเรื่องตรงกัน เช่น ความล่าช้าในการแก้ปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วม ปัญหาราคาสินค้า ค่าครองชีพ การเลือกปฏิบัติไม่กระจายเรื่องค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำให้ทั่วถึงทุกจังหวัด ทำและพูดไม่ตรงกับช่วงหาเสียงในเรื่องเงินเดือนปริญญาตรีและค่าจ้างแรงงาน

การแต่งตั้งบุคคลที่ไม่เหมาะสมเป็นข้าราชการการเมือง การแก้ไขรัฐธรรมนูญ และการมุ่งเน้นช่วยเหลือพรรคพวกของตนเองให้ได้ดี เป็นต้น ในขณะที่ กลุ่มไม่สนับสนุนรัฐบาลส่วนใหญ่บอกว่า จะต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในทุกกรณี ต้องยึดหลักคุณธรรมความถูกต้องบ้านเมืองจึงจะอยู่รอดได้ รัฐบาลชุดนี้มุ่งแต่จะทำเพื่อช่วยเหลือคนบางคน และเอื้อประโยชน์ให้กับคนบางกลุ่ม เอาแต่ญาติพี่น้องและพรรคพวกของตนขึ้นมาเป็นใหญ่

ประกอบกับประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นมีการพัฒนาขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองของชนชั้นกลางใหม่ที่มีความผูกพันกับอิทธิพลท้องถิ่น เกิดพลังการเมืองท้องถิ่นที่เป็นระบบ มีการกระจายอำนาจ กระจายรายได้ ในการจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่นชัดเจนมากขึ้น นำไปสู่พื้นที่ทางการเมืองในชนบทที่เปลี่ยนไปกล่าวคือมีการพึ่งพิงระบบราชการลดลง การเลือกตั้งในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในหลายพื้นที่ การตัดสินใจอำนาจทางการเมืองอยู่กับผู้คนในท้องถิ่นมากขึ้น เงินไม่ใช่ว่าปัจจัยชี้ขาดการแพ้ชนะเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนน เป็นผู้ตัดสินใจในเรื่องนโยบายทางสังคม วัฒนธรรมไม่ได้ถูกครอบงำด้วยระบบอุปถัมภ์เพียงอย่างเดียว (ยุคติ มุกดาวิจิตร. 2553 :1) ในขณะเดียวกัน ได้มีการยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้น ความสามารถในการรับรู้ข่าวสารของประชาชนไร้ข้อจำกัดมากขึ้น ทำให้เกิดการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร ประชาชนเกิดความใกล้ชิดกันทางแนวคิดมากขึ้น สามารถรับรู้ข่าวสารที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและชุมชนได้จากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดการปลุกจิตสำนึกที่จะรักท้องถิ่นและหันมาสนใจนโยบายของผู้นำทางการเมืองที่จะส่งผลประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนมากกว่าที่จะลงคะแนนให้ผู้ นำทางการเมืองที่เป็นญาติ คนรู้จักหรือเพื่อแลกกับสิ่งตอบแทนเพียงเล็กน้อย ส่งผลทำให้ประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ให้น้ำหนักคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองด้านวิสัยทัศน์มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองเป็นลำดับแรก ด้วยหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ดังปรากฏการณ์การเมืองในสหรัฐอเมริกาที่ประชาชนชาวอเมริกันตัดสินใจเลือกโอบามาซึ่งมีความแตกต่างจากผู้นำทางการเมืองที่ผ่านมาด้วยความหวังที่จะเห็นสังคมอเมริกันมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การสร้างช่องทางการสื่อสารเพื่อนำส่งข้อมูลงานวิจัยไปสู่ผู้ใช้ให้มากที่สุด อีกทั้งเป็นการเพิ่มการประโยชน์จากงานวิจัยครั้งนี้ให้สูงสุดนั้นสามารถกระทำได้โดย

1. การจัดเวทีอภิปรายมุมมองทางการเมือง โดยมีนักวิชาการ ประชาชน ผู้นำทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น ซึ่งจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเป็นการสร้างกระแสความตื่นตัวทางการเมืองให้เพิ่มมากขึ้น

2. จัดทำเอกสารรวบรวมองค์ความรู้จากงานวิจัยเพื่อให้เกิดการใช้ข้อมูลอย่างแพร่หลาย โดย

2.1 ผู้บริหาร ครูผู้สอนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาหรือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในการตัดสินใจเลือกผู้นำทางการเมืองที่มีคุณลักษณะตรงกับภารกิจมากยิ่งขึ้น

2.2 สถาบันการศึกษาที่ทำการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง สามารถนำข้อมูลคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองฯ ในการใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคุณลักษณะของผู้นำทางการเมืองที่จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติภารกิจกับคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ประชาชนตัดสินใจเลือกและนำผลที่ได้รับนั้นไปก่อให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาหรือชี้นำสังคมต่อไป

2.3 ผู้นำองค์กรอิสระ ผู้นำชุมชน สามารถนำข้อมูลคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนมาค้นหาแนวทางในการกระตุ้น รมรงค์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้ได้มากยิ่งขึ้น

2.4 ผู้นำทางการเมืองในกลุ่มอีสานใต้สามารถนำข้อมูลคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองฯ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของตนให้ตรงกับความต้องการของประชาชนได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในบริบทของภาวะผู้นำ ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรแฝงที่ไม่ได้เน้นเชิงรัฐศาสตร์มากนัก ซึ่งกลุ่มตัวแปรแฝงที่ใช้ในการวิจัยคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองยังมีทฤษฎีอื่นๆ รองรับ เช่น การยึดมั่นในพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้นควรทำการวิจัยคุณภาพเชิงลึกและในบริบทเชิงรัฐศาสตร์หรือบริบทอื่นใดที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองในบริบทอื่นๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำทางการเมืองต่อไป

2. ในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลก่อนการเลือกตั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2554 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแสดงออกถึงความคิดเห็นทางการเมืองที่มีความแตกต่างอย่างหลากหลาย ดังนั้นจึงควรทำวิจัยในลักษณะเช่นเดียวกันเพื่อเปรียบเทียบหรือยืนยันรูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกของประชาชนในกลุ่มอีสานใต้